

سودای نوشتن برای کودکان

هومن بابک

عنوان کتاب: نوشتن برای کودکان
 نویسنده: مارگرت کلارک
 مترجم: ثریا قزل ایاغ
 ناشر: دفتر پژوهش‌های فرهنگی
 نوبت چاپ: اول ۸۶
 شمارگان: ۲۰۰۰ نسخه
 تعداد صفحات: ۱۷۶ صفحه
 بها: ۲۴۰۰ تومان

اولین نکته‌ای که بیشتر نویسندگان کودک و نوجوان از آن گله مندند، این است که در دنیای ادبیات، به این گروه به چشم خویشتن‌اندان نویسندگان بزرگسالان نگاه می‌کنند. درست مثل این که نویسندگان کتاب‌های کودکان، همسن مخاطبان‌شان هستند و در مرحله آغاز آموختن و هنوز آماده نشده‌اند تا جدی گرفته شوند!

هر اثر خواه ادبی باشد یا مستند، برای بزرگسالان باشد یا کودکان، شعر باشد یا داستان، از نخستین جرقه‌های خلاق و اندیشه‌های برانگیزنده در ذهن پدید آورنده و آفریننده آن تا زمانی که در قالب کتاب جای بگیرد و پیام خود را به مخاطبان بالقوه و بالفعل برساند، نیازمند زمان و تعامل انسان‌هاست و اگر این مخاطب کودکان باشند، این تعامل به زمان بیشتری نیاز دارد. به این دلیل که کودکان با تخیل بسیار قوی که دارند، کم‌تر با زندگی روزمره و با داستان‌هایی از این دست ارتباط برقرار می‌کنند. در حقیقت، وجه فانتزی فکر کودک بسیار قوی‌تر از وجه واقع‌گرایانه آن است. بنابراین، نوشتن برای کودکان نه تنها به دیدگاهی قوی نسبت به زندگی و آشنایی با ادبیات و چگونگی تاثیر بر مخاطب نیاز دارد، بلکه بیش از آن نیازمند آشنایی با دنیای کودکان و چگونگی نوشتن و مهارت بیانی آنان است. «لوییس کارول»، نویسنده داستان «آلیس در سرزمین عجایب»، از چهارده سالگی نوشتن را آغاز کرد و آثارش در قالب اشعار هجو آمیز نیز منتشر می‌شد و ماه‌ها قبل از آن که آلیس منتشر شود به پروراندن این داستان در ذهن خود مشغول بود و همین‌طور «رود یارد کیپلینگ»، پس از مرگ فرزند عزیزش، قبل از آن که تصمیم بگیرد «داستان‌های این چنین» را به شکل مکتوب به چاپ برساند، شاعر و رمان نویسی صاحب نام بود. «ای.ای. میلن» هم سال‌ها قبل از این که پسرش به دنیا بیاید، اراده کرده بود نویسنده شود. هر سه نفری که نام‌شان به میان آمد، ابتدا نویسنده بودند و بعد تصمیم گرفتند مهارت نویسندگی خود را در شرایط ویژه، در خدمت کودکان قرار دهند.

کودکان به دلیل بی تجربگی‌شان، خوانندگانی غیر منتقدند، اما آن‌ها خوانندگان آینده‌اند و می‌توانند از اولین سال حیات خود درک کتاب‌ها را آغاز کنند. لازم نیست نویسنده خود دارای فرزند باشد و یا حتی کودکان را دوست داشته باشد تا نویسنده موفق کتاب کودک محسوب شود. آنچه اهمیت دارد، توانایی در ایجاد ارتباط با کودکان و نقل داستان به روشی است که خواننده را از همان صفحه اول به خود جلب کند. هم‌چنین، بسیار لازم است که نویسنده بتواند دنیا را از دریچه چشم کودک ببیند و به احساساتی دست پیدا کند که برای بسیاری از بزرگسالان برگشت ناپذیر است. مثلاً ماجراهای «آلیس در سرزمین عجایب»، ابتدا در جریان گشت و گذاری کنار یک رودخانه برای سه دختر کوچولو تعریف شد. «داستان‌های این‌چنین» اولین بار برای دختر نویسنده نقل شد و «وینی پو» هم برخاسته از بازی‌هایی بود که با اسباب بازی‌ها در مهد کودکی اجرا می‌شد. بنابراین نوشتن برای کودکان، به معنای کودکانه نوشتن نیست، بلکه به اندازه نوشتن برای بزرگسالان جدی است، اما با در نظر گرفتن برداشت کودک از مردم و پدیده‌ها.

کتاب نوشتن برای کودکان، نوشته مارگرت کلارک، با ترجمه ثریا قزل ایاغ، اخیراً به بازار کتاب عرضه شده است. کلارک متولد ۱۹۲۶، و یکی از ناشران و نویسندگان با سابقه در حوزه ادبیات کودکان و نوجوانان است. این کتاب مشتمل بر ده فصل است و نویسنده از اولین مراحل شکل‌گیری یک کتاب برای کودکان تا آخرین مرحله چاپ آن را توضیح می‌دهد. فصل یکم با نام «چرا می‌خواهید برای کودکان بنویسید»، ذهن خواننده را به این نکته جلب می‌کند که آیا نوشتن برای کودکان کاری سهل و آسان است یا نه و آیا نویسندگی برای کودکان و نوجوانان کاری درآمد زاست یا نویسنده فقط باید از واکنش خوانندگان احساس رضایت کند. وی در این بخش می‌نویسد: «یکی دیگر از برداشتهای نادرست و متداول درباره نویسندگان کودک این است که آن‌ها درآمد کلانی از کتاب‌های‌شان کسب می‌کنند. معتقدم به این دلیل است که نویسندگان کتاب‌های کودکان زمانی خوب پول درمی‌آورند که ارزش خبری پیدا می‌کنند و در واقع در این‌جا استثنا قاعده تلقی می‌شود. اگر شما در کار کتاب‌های کودکان تازه‌کار هستید، انتظار نداشته باشید که به راحتی و در نخستین تلاش برای خود ناشری پیدا کنید و منتظر بازدهی سریع مالی نیز نباشید. ولی اگر برای نویسنده شدن مصمم هستید، اگر بدون احساس حقارت دنیا را از زاویه دید کودک می‌نگرید، اگر حاضر هستید بدون توجه و تایید خبرگان ادبی کار کنید، مطمئناً می‌توانید از واکنش خوانندگان‌تان احساس رضایت کنید.»

در فصل دوم نویسنده به شناخت بازار کتاب کودک و عوامل مؤثر در آن می‌پردازد. این بخش تاریخچه مختصری از چاپ کتاب‌های کودک و رویکرد رسانه‌ها به این کتاب‌ها و هم‌چنین علاقه مندی کودکان به ژانرهای متفاوت را بررسی می‌کند.

کلارک در ابتدای فصل سوم که با عنوان «نوشتن برای کودکان کم سن سال» نام‌گذاری شده، سن مخاطبان و درج گروه سنی روی کتاب کودک را تحلیل و آن را از جهت راهنمایی کودکان و هم‌چنین برخورد ناشران با این مقوله بررسی می‌کند. در پی آن با رهنمودهای ساده‌ای به چگونگی نوشتن برای کودکان کم سن سال اشاره می‌کند. کتاب‌های تصویری و تصویرگری کتاب کودک، از جمله مباحث بعدی این فصل است. عوامل ایجاد یک داستان خوب، پرداخت شخصیت‌ها و استفاده از حیوانات، شکل‌گیری متن، انتشار مجموعه‌ها برخی دیگر از عناوین بخش‌های این فصل هستند. در فصل بعد، نویسنده به نوشتن برای نوجوانان و شگردهای آن می‌پردازد. در این فصل، کلارک به شکلی کلی فانتزی، درک زاویه دید، رمان نوجوانان، ترجمه برای نوجوانان و روش‌ها و رویکردهای نویسنگی برای نوجوانان را از دیدگاهی متفاوت تحلیل می‌کند.

دیگر فصل‌های این کتاب، نوشتن آثار غیر داستانی، تابوها، نگرش‌ها و فرض‌ها، قراردادهای و تشکیلات مربوط به نویسندگان و کارگزاران ادبی، مرحله چاپ و ویراستاران نام دارد.

در پایان کتاب، مارگرت کلارک درباره دیدار نویسندگان با کودکان می‌نویسد: مشکل نویسنده بودن برای کودکان این است که بیشتر کودکان می‌خواهند بدانند که شما چگونه این کار را می‌کنید. در حالی که تصویرگر می‌تواند با نقاشی‌های بی پایان خود، این را به نمایش بگذارد. نویسندگی را نمی‌توان به همین شیوه نشان داد. بنابراین، باید به همه اطلاعاتی که می‌توانید عرضه کنید، بیندیشید به منبع الهام خود، چگونگی پیدا کردن ناشر، این که چه قدر طول کشید تا کتاب خود را بنویسید. هم‌چنین، بخشی از نمونه‌ها را با خود همراه ببرید تا بتوانید نشان بدهید چه قدر تصحیح شده است و چرا؟ دیدار با کودکان از دو جنبه اهمیت دارد: یکی پیدا کردن موضوع جدید و دیگری یافتن خوانندگان جدید؛ زیرا توصیه یک کتاب از طریق دوستان، بهترین تبلیغ برای نویسنده تازه‌کار است. بنابراین تا جایی که می‌توانید، برای حمایت از رویدادهای مربوط به کتاب کودک وقت بگذارید.

کتاب نوشتن برای کودکان، در شمارگان ۲۰۰۰ نسخه، با ویراستاری لیدا کاووسی، توسط نشر دفتر پژوهش‌های فرهنگی، به بازار کتاب عرضه شده است.

**هر اثر
خواه ادبی باشد
یا مستند،
برای بزرگسالان
باشد یا کودکان،
شعر باشد
یا داستان،
از نخستین
جرقه‌های خلاق
و اندیشه‌های بر
انگیزنده در ذهن
پدید آورنده و
آفریننده آن
تا زمانی که
در قالب کتاب
جای بگیرد و
پیام خود را
به مخاطبان
بالقوه و بالفعل
برساند،
نیازمند
زمان و تعامل
انسان‌هاست**